

*Юбилейна научна конференция
„40 ГОДИНИ КАТЕДРА АВТОМАТИЗАЦИЯ
НА ПРОИЗВОДСТВОТО”, 18 март 2011*

Anniversary Scientific Conference with International Participation

40 Years Department of Industrial Automation

PROCEEDINGS

BULGARIA, SOFIA
18.03.2011

INTERNATIONAL PROGRAM COMMITTEE (IPC)

Chairmen: M. Hadjiski

Vice Chairmen: K. Boshnakov

Members:

Batchkova I.	Mladenov M.
Bratengeyer E.	Nenov T.
Velev K.	Nikolov E.
Voutchkov I.	Petkov P.
Vachkov, G.	Petkov M.
Garipov E.	Popchev I.
Damyantov Ch.	Richalet, J.
Djambov P.	Sgurev V.
Elenkov G.	Stoilov T.
Iliev Z.	Stoyanov S.
Yonchev, H.	Uyar E.
King, R.	Frey G.
Kocijan, J.	Fahri O.
Madjarov N.	Tzotchev V.

NATIONAL ORGANIZING COMMITTEE (NOC)

Chairmen: V. Tzotchev

Vice Chairmen: I. Batchkova

Secretary: I. Antonova

Members:

Elenkov G.
Christova N.
Gocheva D.

REALITY AND CHALLENGES IN THE FIELD OF INFORMATION SYSTEMS AND TECHNOLOGIES AT THE DEPARTMENT OF INDUSTRIAL AUTOMATION OF UCTM-SOFIA

РЕАЛНОСТ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ЗА НАПРАВЛЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННИ СИСТЕМИ И ТЕХНОЛОГИИ КЪМ КАТЕДРА „АВТОМАТИЗАЦИЯ НА ПРОИЗВОДСТВОТО” НА ХТМУ-СОФИЯ

I. Batchkova

¹University of Chemical Technology and Metallurgy, Dept. of Industrial Automation, Bul. Kl. Ohridski 8, Sofia, Bulgaria, idilia@uctm.edu

ВЪВЕДЕНИЕ

Тенденциите в развитието на икономиката в периода след 1990 година се определят от три основни явления: нарастване на технологичното знание, напредък в областта на информационните и комуникационни технологии и глобализация на пазара (фиг.1-1). Нарастването на технологичното знание повишава качеството на производствените процеси и произвежданите продукти, като едновременно с това повишава в значителна степен и сложността на средствата за производство и обслужващите ги информационни и управляващи системи. Съдържанието на научно инженерно знание в произвежданите продукти, което през 1945 година се оценява на около 5%, достига до 16% през 2004 г. Целта е през 2020 год. то да достигне поне 20% [ЕС-04]. Това изисква радикална трансформация на основните процеси в производството с цел създаването на адаптивни, цифрови, мрежови и базирани на знания производства. Производствената среда се характеризира с бурно въвеждане и внедряване на нови технологии в системите на ниско ниво, което от своя страна предизвиква сложни и непрекъснати промени отгоре надолу в организационните структури и функции на системите за мениджмънт и управление.

Фиг.1:

Стремителното развитие на информационните и комуникационни технологии (ИКТ) засяга почти всички страни на производството, като се започне с разнообразието от цифрови електронни устройства и се стигне до индустриалните компютърни системи за управление и новите среди и средства за комуникация. Всички те от своя страна допринасят за повишаване на производителността и ефективността на днешните

производствени системи, до оптимизиране на човеко-машинните интерфейси, ефективно оползотворяване на суровините и материалите, до високо ниво на автоматизация на производствените процеси и др. ИКТ проникват в предприятието запълвайки празнината, която съществува от десетилетия между производството и системите за управление, като предлагат смислени данни за вземане на решение в реално време. Това става възможно благодарение на техническото развитие в такива области като: интернет технологии, интелигентни измервания и цифровизиране на процеси.

Третият фактор, който оказва влияние върху съвременното производство е все по-силната конкуренция, обусловена от разрастващата се глобализация на пазара, която е част на голямата социална революция, предизвикана от напредъка в областта на комуникациите. За да устоят на конкуренцията производствените предприятия са изправени пред сериозните предизвикателства от реинженеринг и реорганизация на дейността си, с цел постигане на следните основни цели:

- Удовлетворяване на изискванията на клиентите, свързани с производството на по-широк асортимент продукти с високо качество, на по-ниски цени и в по-малки количества.
- Намаляване на времето за достигане на продуктите до пазара, свързано със съкращаване на времето за тяхното проектиране, производство и реализация на пазара т.е. гарантиране на по-къс жизнен цикъл на произвежданите продукти;
- Производството на продукти с по-ниски разходи и повишено качество чрез непрекъснато внедряване и използване на нови технологии в съществуващите производствени системи.

Тези цели накратко обобщени като „производството на точния продукт, в точното количество, на точното място, в точното време” налагат необходимостта от нов тип производствени системи, прилагачи нови форми на организация на предприятията и нови стратегии при проектирането на нови продукти, тяхното производство и управление, които позволяват бързо проектиране, конструиране и пренастройка към производството на нови продукти, както и бързото внедряване на нови технологични методи.

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА НАПРАВЛЕНИЕТО

След появата на първите компютърно базирани системи за управление в началото на 60-те години на миналия век, развитието в областта на автоматизацията и системите за управление следва напредъка в областта на информационните и комуникационни технологии. Обучението и научните изследвания в катедрата още от самото начало на нейното съществуване са тясно свързани с развитието на компютърните науки и информационните технологии. Потвърждение за това е и фактът, че преподаватели от катедра „Автоматизация на производството“ полагат основите на катедра „Програмиране и използване на изчислителни системи“ през 1985 година, чиято основна цел е да поддържа обучението по информатика в Университета. Бурното развитие на информационните и комуникационните технологии, нарастването на технологичното знание, както и световната конкуренция изискват използването на нови производствени и бизнес стратегии, които в края на 90-години водят до значително засилване на връзката между автоматизацията и системите за управление от една страна и информационните и комуникационни технологии от друга, с оглед на постигането от една страна на все по-висока степен на хоризонтална и вертикална интеграция, а от друга - на самоорганизиращи се характеристики на елементите на системите, с оглед по-бърза адаптация към промените в средата. Значително се разширява и областта, в която автоматизацията и системите за управление оказват изключително голямо значение за тяхното развитие като: екосистеми, здравеопазване, системи за разпределение на електро- и топлоенергия и др. Все по-голям обем от задачите по управление се решават с използване на подходите, методите и средствата на информатиката, информационните и комуникационни технологии и софтуерното инженерство, като подходите на информационното моделиране, мениджмънта на данни, разпределени системи, вградени технологии, компютърни мрежи и технологии, задвижваните от модели разработки, мета-моделирането и трансформацията на модели, ориентираните към услуги архитектури, интернет технологии и много други.

Във връзка с гореизложените обстоятелства през учебната 2003/2004 година при преминаване към тристепенната форма на обучение Катедреният съвет взема решение за засилване на обучението в областта на информационните и комуникационни технологии и реализиране на обучение в ОКС „магистър“ по специалност „Информационни технологии“, с което да се даде възможност за по-широка реализация на нашите специалисти и привличане на нови студенти, ориентирани към постигане на мултидисциплинарна компетентност. Първите студенти по тази програма стартират своето обучение през 2004 г., а до момента специалността са завършили 66 студента (7, 10, 12, 7, 15, 15, 23), като влиянието на специалността се засилва).

За 7 годишния период на съществуване на магистърската специалност от членове на катедрата и с участието на колеги от катедра ПИИС и Института по Информационни и комуникационни технологии на БАН са разработени и утвърдени учебни програми по следните дисциплини: Програмиране на C++ и Java, Езици и среди за програмиране в ИНТЕРНЕТ, Проектиране на ИНТЕРНЕТ приложения, Компютърни архитектури и операционни системи, Компютърни мрежи и комуникации, Визуално програмиране, Информационно моделиране и мениджмънт на данни, Бизнес информационни технологии, Приложни програмни системи. С част от тези дисциплини е разширено и

обучението по магистърската специалност „Автоматика и информационни технологии“. Всички курсове са подигурени с учебни материали, като за сега са издадени 4 монографии и учебници. В учебния процес на това направление са ангажирани: един професор, 4 доцента и 6 асистенти. Изградена е устойчива материална база за обучение на студенти и специализанти на базата на съвременни компютърни и програмни системи.

НАУЧНО-ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ТЕМИ И ПОСТИЖЕНИЯ

Научните изследвания и разработки в направление „Информационни системи и технологии“ са свързани най-вече с теми в областта на индустриалната информатика, чието развитие е от съществено значение за справяне с предизвикателствата в съвременното развитие на икономиката и обществото. Тази област е от съществено значение за развитието и успеха в областта на автоматизацията и управлението, като изисква добри познания както в областта на теоритичната и техническа информатика, така и добра основа в областта на теория на управлението, системното инженерство, електротехника и математика. В тази връзка една от най-подходящите среди за развитие на индустриалната информатика са катедрите и професионалните направления в областта на управлението и автоматизацията. Направлението „Индустриална информатика“ е сравнително младо, но вече с утвърдени световни позиции. Основните тематични области, по които се работи активно в катедрата и по които са постигнати добри резултати могат да бъдат обобщени както следва:

A. Разработка на автоматизирани информационни системи

1. Проектиране и разработка на Бази Данни за разнородни приложения в нефтопреработвателна промишленост, ТЕЦ, административни системи, системи за планиране и управление
2. Функционално моделиране – Изследване и прилагане на стандартната методология IDEF0 за функционално моделиране и разработка на еталонни информационни модели за различни системи – производствени, обществени, търговски.
3. Информационно моделиране – Изследване и прилагане на стандартните методи и формални езици за програмиране за целите на информационното моделиране – моделиране на данни и процеси. Значителен е опитът в прилагане на следните методологии: IDEF1x, IDEF3, EXPRESS STEP (ISO10303), мрежи на Петри, Обобщени мрежи.
4. Стандартизация на информационния обмен и споделяне на данни – основните изследвания в тази област са свързани със създаване на онтологии и използване на средства базирани на съвременни стандарти, с цел подобряване качеството на информационния обмен и постигане на интероперативност за целите на интеграцията и електронния бизнес
5. Моделиране на информационни и управляващи системи в среда на UML
6. Автоматизирана система за административно информационно обслужване на катедра “Автоматизация на производството”
7. WEB-базирана система за информационно и административно обслужване на звена "катедра" и "факултет" В ХТМУ-София
8. Разработка на уеб базирана информационна система за управление на учебния процес във Факултета по Химично и Системно Инженерство

Б. Интероперативни системи за обработка на информация и знания

1. Стандартизирано представяне и обмен на данни в нефтопреработвателната промишленост (ISO 10303) (НИС 10082/2004),
2. Онтологично и функционално моделиране на прокатни производства (НИС 10161/2005)
3. Оперативно планиране на прокатни производства (НИС 10280/2006),
4. Проектиране на системи базирани на знания за целите на инженеринга на предприятията (НИС 10383/2007),
5. Онтологични модели на предприятия на базата стандарт ISO/IEC 62264 (НИС 10477/2008)
6. Съвместно приложение на стандарти ANSI/ISA-S88 и ANSI/ISA-S95 при проектиране на интегрирани системи за управление (НИС 10614/2009)
 - Изучаване на стандарти ANSI/ISA-S88 и ANSI/ISA-S95
 - Сравнителен анализ на обхвата и подходите на двата стандарта
 - Проучване и систематизиране на термини, дефиниции и модели в двата стандарта
 - Разработка на мета онтология на термините и понятията в моделите на двата стандарта
 - Разработка на приложна онтология за процеса на електронно лъчево топене и рафиниране на базата на мета онтологията
 - Систематизиране и хармонизация на ключови стандарти за управление и обмен на данни на производствени предприятия
 - Създаване на модел на мета онтология на базата на стандарти ANSI/ISA-S88 и ANSI/ISA-S95.
7. Динамични онтологии в многоагентни информационни и управляващи системи (проект по ФНИ)
8. Създаване на онтологии за целите на мениджмънта на знание и подпомагане вземането на управленски решения в бизнес-организации (Договор с НИС на ХТМУ №10617)
9. Методология за разработка на интегрирани системи за обработка на знания в среда на Eclipse
 - Изследвани и систематизирани са рамки, архитектури, методологии, езици и средства за моделиране с цел съвместното им приложение в интегрирани системи за обработка на информация и знания .
 - Изследвани са възможностите на платформа Eclipse за разработка на клиентски приложения и ролята ѝ при разработването на интегрирани системи за обработка на знания .
 - Изследвани са приложимостта на унифицирания език за моделиране на системите UML и използване на профила му за системно инженерство SysML при изграждане на интегрирани информационни системи върху платформа Eclipse.
 - Представена е UML базирана референтна архитектура на изграждащата се интегрирана информационна среда за моделиране и управление на процесите на електронно-лъчево топене и рафиниране.
10. Интероперативни системи за обработка на знания
 - Проучване на съвременното състояние и бъдещо развитие на международни и български утвърдени стандарти за интероперативност.
 - Изследване и систематизиране на архитектури, методологии, езици и средства за моделиране с цел

съвместното им приложение в интегрирани системи за обработка на информация и знания.

- Разработка на мета онтология на термините и понятията при системите за управление на знания.

В. Разработка и изследване на формални подходи за спецификация и верификация на системи за реално време

1. Разработка и изследване на формални подходи за проектиране на компонентно базирани системи за управление
 - Разработка на формален модел за моделиране и симулация на химически реактор с използване на конвенционални мрежи на Петри и програмния пакет HPSim
 - Разработка на формален модел за логическо управление на процеса на съхранение на водород на базата на сигнално- интерпретиращи мрежи на Петри и програмния пакет SIPN (с награда от “ЕКСПО ИНТЕЛЕКТ 2004”, София, 1-2 декември)
 - Разработка на компонентно-базирани модели за логическо управление с използване на Сигнално Интерпретиращи Мрежи на Петри (СИМП) и архитектурата, предлагана в стандарта IEC 61499.
 - Верификация на формалните модели чрез избор на подходящи подходи за формална верификация;
 - Имплементация на моделите – посредством автоматична генерация на код за управление;
 - Разработка на формални подходи за моделиране и верификация на IEC 61499 базирани функционални блокове;
 - Разработка на формални модели за моделиране и управление на реконфигуриращи се производствени системи
2. Разработка на методи за спецификация и верификация на системи за реално време
 - Формално описание на изискванията към системите за реално време.
 - Формални подходи и методи за спецификация на системи в реално време чрез използване на мрежи на Петри;
 - Формални подходи и методи за спецификация на системи в реално време на базата на обектно-ориентирания подход и Унифицирания език за моделиране UML;
 - Формални подходи и методи за верификация на системи в реално време с времеви и хибридни автомати;
 - Формални подходи и методи за верификация на системи в реално време специфицирани на базата на UML.
3. Формални подходи за моделиране на жизнения цикъл на софтуер за управление
 - Подход за дефиниране на изискванията към софтуера за управление.
 - Формални подходи и методи за спецификация на софтуерни компоненти за управление чрез използване на Сигнално-Интерпретиращи Мрежи на Петри и ANSI/ISA S88;
 - Формални подходи и методи за спецификация на софтуерни компоненти за управление на базата на обектно-ориентирания подход и Унифицирания език за моделиране UML, както и профила за системно инженерство - SysML;
 - Формални подходи и методи за верификация на моделите в различните фази на разработка,

специфицирани на базата на Сигнално-Интерпретиращи Мрежи на Петри;

- Формални подходи и методи за верификация на системи в реално време специфицирани на базата на UML/ SysML;
- Формални подходи и методи за интеграция на софтуерни компоненти и верификация на модела на софтуерната система с използване на UML/ SysML и стандарта IEC-61499.

Г. Разработка на разпределени системи за управление на базата на стандарта IEC61499

1. Еталонна (референтна) архитектура на разпределената система за управление, основана на стандарт IEC61499.
2. Формални подходи и методи за моделиране компонентите на разпределената система чрез използване на Сигнално интерпретиращи мрежи на Петри;
3. Полуформални методи за моделиране компонентите и структурата на разпределената система на базата на обектно-ориентирания подход и Унифицирания език за моделиране (UML-RT), използвайки и сравнявайки различните подходи за моделиране на системи в реално време;
4. Формални методи за верификация – времеви и хибридни автомати;
5. Валидация на разпределената система за управление чрез симулация на базата на модели на управляваната система

Д. Обектно-ориентиран подход при разработка на системи за управление с използване на UML

1. Разработка на обектно-ориентирани модели за логическо управление с използване на UML.
2. Обектно-ориентирани модели за управление на непрекъснати процеси
3. Използване на профила за системно инженерство SysML за моделиране на системи за управление.
4. Трансформация на модели на базата на UML и MOF
5. Използване и разработка на съвременни подходи, методи и средства на софтуерното инженерство за целите на съкращаване на времето за разработка на софтуер (UML, MDA, MDE, ECLIPSE)

Е. Компонентно-базиран подход в системите за управление

1. Компонентно-базиран подход за управление на периодични процеси на базата на IEC61499 и ANSI/ISA S88.
2. Прилагане на компонентно-базирания подход при управление на инсталация за периодична ректификация на сулфатни терпентини.

Ж. Мулти-агентен подход в областта на производствените, информационни и управляващи системи

1. Агентно-базирано симулиране на промишлени предприятия
2. Разработка на мулти-агентни системи за управление с използване на UML
 - Разработка на концептуален модел на мулти-агентна система за управление;
 - Разработка на мулти-агентни системи на базата на UML и програмния пакет "Rhapsody"
 - Проектиране на жизнения цикъл на мулти-агентната система за управление със средства на UML;
 - Унификация на комуникацията чрез средствата на стандарта FIPA

- Разработка на подход за проектиране на мулти-агентната система за управление със средства на UML, удовлетворяваща потребителските и системните изисквания.

3. Мулти-агентен подход за разработка на производствени системи за оперативното управление
4. Подход за разработка на мулти-агентни системи чрез UML [7] на базата на три стандартизирани изследователски разработки: еталонен модел базиран на FIPA, първия формален профил в областта на системното инженерство – SysML и стандарт IEC 61499, дефиниращ основните понятия и методологията за проектиране на модулни, преизползваеми, отворени и независими от потребителя, разпределени приложения за управление.

З. Компютърни мрежи и системи

1. Подходи за виртуализация на сървърна система и създаване на виртуални сървъри върху нея за: моделиране на технологични процеси с помощта на програмен продукт UNISIM-HONEYWELL за целите на автоматизираното проектиране на системи за автоматизация и управление на технологични процеси
2. Изследване на модерни подходи за гарантиране на висока производителност и отказоустойчивост на системите за управление
3. Интернет базирано управление на технологични процеси

И. Интегрирани информационни среди

1. Разработване на компютърно базирана среда за подпомагане изследването на процесите в задвижванията на работни органи за целите на управлението и диагностиката на реконфигуриращи се производствени системи (РПС) за механична обработка, съвместно с ТУ-София, катедра ТМММ
2. Интегрирана информационна среда за моделиране и управление на процеса електронно-лъччево топене и рафиниране на метали – съвместно с Института по електроника на БАН
3. Разработка и имплементация на референтни рамки, архитектури и модели за целите на изграждане на информационни и/или управляващи системи в различни области на икономиката и обществения живот;
4. Стандартизация в областта на информационните и комуникационни технологии и автоматизацията.

Разработките в посочените тематични области са част от изпълнението на разнообразни научно-изследователски проекти, финансирани от рамковите програми на Европейския съюз, Националния Фонд Научни Изследвания и НИС на ХТМУ-София, като резултатите само за последните 10 години са представени и публикувани в над 200 научни публикации и доклади у нас и в чужбина. В направлението след 2005 год. са обучени и се обучават общо 11 докторанта. В рамките на това направление колектив от катедрата участва активно в два проекта по Пета Рамкова Програма, свързани с разработката на Приложен протокол AP236 ISO10303 (STEP) за постигане на интероперативност в областта на мебелната промишленост – COFURN (IST-2000-25183) и създаване на платформа за подпомагане на електронния бизнес в тази област - SmartFm (IST-2001-52224) (<http://www.funstep.org>). Останалите НИ проекти в това направление за последните 10 години са както следва: 3 проекта към ФНИ, 1 по Оперативна програма „Развитие на човешки ресурси” към МОМН, 2 към НИС на ТУ-София и 19 към НИС на ХТМУ.